

Verbumparret *ligge* og *lægge*

Inger Schoonderbeek Hansen
Aarhus Universitet

I mit foredrag introducerede jeg et forskningsprojekt om verberne *ligge* og *lægge*. I denne artikel suppleres denne introduktion med nogle af de resultater et studie af verbernes forekomst i skriftlige kilder har givet. Motivationen bag projektet er overordnet styret af lingvistisk interesse, men den er også en sprogbrugers undren: Hvorfor kan danske sprogbrugere (få sig til at) sige: han *lægger* på sofaen, eller hun *ligger* bogen på bordet? Denne vel notoriske sammenblanding af verberne *ligge* og *lægge* optræder bl.a. som ”Ofte stillet spørgsmål” på Dansk Sprognævns hjemmeside, og den er i faglitteraturen velbeskrevet hos fx Brink og Lund (1975). Projektet har et todelt formål:

- at kortlægge verbernes semantik på basis af rigsdanske og dialektale skrift- og talesprogs-kilder
- at opdatere Brink og Lunds beskrivelse af verbernes sammen-smeltning frem til i dag, og desuden supplere deres oplysninger om regionale forskelle i Danmark

1. Verbernes formelle oplysninger og reference til virkeligheden

Udtalemæssigt er forskellen mellem verberne *ligge* (*lå* – *har ligget*) og *lægge* (*sig*) (*lagde* – *har/er lagt*) i infinitiv, imperativ og præsens minimal: [*legə leg legə*] henholdsvis [*lægə læg lægə*] (jf. DSDU). Det må være baggrunden for en påstand som: ”Man kan da ikke høre forskel på *ligge* og *lægge*?”. Derimod vil alle sprogbrugere uden problemer høre forskel på (en nogenlunde distinkt) udtale af fx verbernes datidsformer, [*lå’ legð*] henholdsvis [*lā’ lægd*] (jf. s.st.).

Traditionelt beskrives verberne grammatisk efter begrebet transitivitet, og *ligge* betegnes da intransitivt, *Hun ligger i sengen*, mens *lægge* betegnes som transitivt, *Hun lagde bogen på bordet*. Begge verber kan imidlertid også være det modsatte, *ligge Dynen igennem*

henholdsvis *lagde paa Siden af det lastede Fartøj*.¹ Desuagtet gælder for begge verber at de som regel optræder sammen med obligatoriske (eller bundne) adverbialer, fx stedsadverbialer *i sengen, på bordet* og *paa Siden af det lastede Fartøj*, mådesadverbialet *igennem* (jf. fx Jørgensen 2008:38, Herslund og Sørensen 1993:1 ff.). Verberne *ligge* og *lægge* indgår altså i et kausativitetsparadigme hvor *ligge* har effektiv (inkausativ) betydning, 'det at befinde sig i horisontal stilling', mens *lægge* har kausativ betydning, 'få til at ligge', dvs. selve årsagen til den tilstand det effektive *ligge* udtrykker (jf. Brink og Lund 1975:681).

Semantisk refererer *ligge* og *lægge* til forskellige men beslægtede situationer i virkeligheden. Verbet *ligge* udgør ét af de tre prototypiske positionsverber, dvs. verber der udtrykker en persons eller genstands basale stilling som liggende, siddende eller stående. Derimod hører *lægge* til de modsvarende prototypiske placeringsverber, dvs. verber der udtrykker at nogen eller noget placeres (et sted, på en bestemt måde mv.); *sætte* og *stille* (*stikke/stoppe*) er de andre placeringsverber.² Endelig udtrykker verberne forskellige aspekter: *ligge* refererer til en statisk, durativ og atelisk tilstand (dvs. et VÆRE-verbum), mens *lægge* refererer til en dynamisk, punktuelt og telisk begivenhed (dvs. et GØRE-verbum) (jf. Lemmens 2006:261 ff., Hansen 1974, Saeed 2003:117 ff., Widell 1996:136 ff.).

Hypotese 1: Verberne *ligge* og *lægge* refererer til de prototypiske forestillingsmønstre INAKTIVITET eller AKTIVITET, MODSTAND eller KONTROL mv., men når de anvendes metonymisk eller metaforisk, fx i mere eller mindre fast forbindelse med andre ord (idiomatisk), er de semantisk uigennemskuelige. Det er i den slags tilfælde uklart om *ligge* og *lægge* refererer til en bestemt position (tilstand) henholdsvis placering (aktivitet) og kan betegnes som statisk eller dynamisk mv. (jf. projektets 1. formål); et sammenfald af de to verber er da nærliggende.

1 Der findes flere eksempler i ODS fra ældre kilder; her kan *ligge* også være reflexiv (især i forbindelse med prædikat eller adverbium), fx *ligge sig fordærvet* (dvs.: *svække sig ved for langt sengeleje*), og *lægge* kan anvendes intransitivt, fx *jeg (skræver) over Cyklen igen og lægger i en god, stiv Fart ud ad Falkonerallé*.

2 I faktisk sprogbrug er verbernes prototypiske betydning imidlertid ikke den mest frekvente, og verbernes forekomster kan også referere til metonymiske og metaforiske betydninger (jf. Lemmens 2006:266).

2. Verbernes semantik: ordforbindelser

Verbernes kernesemantik fremgår som regel af ordbøgernes første betydningsangivelse(r). Fx refererer *ligge* til menneskets (eller et levende væsens) grundlæggende position hvilket fremgår af fx Den Danske Ordbogs første definition: ”befinde sig i en stilling hvor kroppen er vandret el. udstrakt og hviler på et underlag • om menneske, dyr el. krop” (eksemplificeret i (1) nedenfor). Grundbetydningen ’det at befinde sig i horisontal stilling’ gælder også for enhver størrelse i denne prototypiske horisontale position (se eksempel 2), metaforisk, idiomatisk brug (se eksempel 3) mv. Nogenlunde samme forhold gælder for *lægge* der beskrives som: ”anbringe noget el. nogen (på den største flade) på jorden, på et underlag el. en anden flade eller i en beholder” (DDO, eksemplificeret i (4) nedenfor). *lægge* kan også have inanimat subjekt (se eksempel 5), bruges metaforisk (se eksempel 6) mv.

- (1) I nabosengen lå Palle, nybagt pilot
- (2) Skindene ligger nu i Zoologisk Museums
”rædselskabinet”
- (3) [...] det ligger i kortene
- (4) den ene flødebolle [...] som jeg lagde 2,50 kr. på
disken for
- (5) TV-serien ”Matador”, som i 70’erne og 80’erne bandt
folk til fjernsynsskærmen og lagde gader og stræder
øde, [...]
- (6) den administrerende direktør lægger vægt på, at de 26
ansatte kan lide omgivelserne

(alle eksempler er fra KorpusDK)

I sætningen forbindes både *ligge* og *lægge*, som nævnt ovenfor, meget ofte med et adverbial, og i disse mere eller mindre faste ordforbindelser fremgår verbernes kernesemantik i varierende grad. Således udtrykkes den inaktive position, der associeres med svaghed, sygdom, død, klart i tryktabsforbindelser som *ligge be¹vidstløs*, *ligge ¹død*, *ligge ¹syg*, *ligge be¹gravet* og en sammensætning som *¹sengeliggende*; beslægtet hermed er semantisk klart gennemskuelige forbindelser med et adverbial eller prædikativ som markør af ’i egenskab af’ i tryktabsforbindelser som fx *ligge ¹nøgen*, *ligge ¹vågen*, *ligge ¹stille*, *ligge ¹lig*. Mindre typisk men

stadig semantisk gennemskueligt er referencen i forhold til en bestemt position i tid, der bl.a. fremgår af *ligge* 'forud, *ligge* 'først, *ligge* 'sidst, og med hensyn til rumlig orientering: *ligge* 'tæt, *ligge* i 'telt, *ligge* 'spredt, samt sammensætninger som 'overligger, 'højtliggende, om'kringliggende mv. Derimod er der til tider langt mellem udtryk og kernebetydning i idiomatiske forbindelser som fx *ligge* 'flad af 'grin, hvor 'det at ligge flad' ikke skal opfattes bogstaveligt mens hele konstruktionen snarere oser af aktivitet end inaktivitet; der ér trods alt tale om en betegnelse af en specifik tilstand. Eller sammensætninger med en noget 'vag' semantik: 'magtpåliggende, hvor sprogbrugeren nok godt kan gennemskue sammensætningens 'hvilende', inaktive karakter, men hvor det kan undre at magt kan 'ligge på noget eller nogen'. Det samme kunne gælde sammensætningen 'landligger; hvem er det der ligger på landet, dvs. hvilken statisk situation betegnes her?

Også for *lægge* findes både semantisk helt gennemskuelige og ret uigennemskuelige forbindelser og sammensætninger. Eksempler på verbets prototypiske reference er bl.a. *lægge* kar'tofler, *lægge* ngt. 'væk, *lægge* 'gulv, *lægge* 'barnet til 'brystet, *lægge* ngt. til 'tørre, eller det refleksive 'lægge sig, der bl.a. refererer til det basale "anbringe sig i liggende stilling for at sove, [...] hvile sig el. fordi man er blevet syg" (DDO). Gennemskueligheden gælder også for mange sammensætninger, fx 'braklægge, 'fremlægge, 'gravlægge, 'rørlægge. Mindre gennemskuelig er fx *lægge* 'æg (der svarer til det jyske, nok mere direkte, gøre 'æg), *lægge* 'stemme til, *lægge* tak'tik, 'mørklægge, 'aflægge. Det der lægges, er inanimat, og det er muligt forbindelserne derfor kan være svære at gennemskue. Ligeftrem tvetydige er tryktabsforbindelser der, uden for en konkret kontekst, kan have både bogstavelig og idiomatisk betydning³, fx *lægge* låg på ngt. (konkret: en gryde, overført: fx en speget sag), *lægge* ngt. på hylden (konkret: fx en bog, overført: fx en hobby der sættes i bero), *lægge* hænderne i skødet (konkret: fysisk aktivitet, der fører til inaktivitet, overført: opføre sig inaktiv, afventende), *lægge* to og to sammen (konkret: fx ved regning, overført: se konsekvenserne af noget). Og endelig er der en række forbindelser der i dag vel udelukkende har idiomatisk

3 Jeg vil ikke her komme nærmere ind på den øjensynlig afgørende rolle tryk har i ordforbindelser. Det ser ud til at forbindelsers overførte betydning ofte udtrykkes ved hjælp af tryktab, mens trykket ligger på objektet i forbindelsernes bogstavelige betydning (jf. Brink 2005:45).

betydning, fx *lægge* 'vægt på', *lægge* 'skjul på', *lægge* 'sidste hånd på ngt.', *lægge* ngn. ngt. på 'sinde', *lægge* 'hovedet i' 'blød'. Her er det ikke noget man foretager sig bogstaveligt, selv om det der lægges, både er noget helt konkret (fx hovedet, hånd (dog ikke 'sidste hånd') eller mere abstrakt (fx vægt, skjul).

Dette er blot nogle eksempler på verbernes mere eller mindre oplagte semantik. Umiddelbart er det svært at vurdere om der er en direkte sammenhæng mellem de semantisk uigennemskuelige idiomatiske forbindelser med *ligge* og *lægge* og en høj forekomst af sammenblanding. Dette kræver først og fremmest en skarp adskillelse af bogstavelige forbindelser og kollokationer på den ene side og metaforiske forbindelser (idiomer) på den anden side, men en sådan adskillelse er man selv i fraseologien ikke enig om kan foretages fuldt ud objektivt (jf. Braasch 2005:99 ff., Farø 2004:207 ff.). Sprogbrugere opfatter nemlig bogstavelige eller idiomatiske ordforbindelser forskelligt, især da sidstnævnte jo er en overført 'variant' af førstnævnte, så i udgangspunktet handler det om samme udtryk blot med to forskellige betydninger, som fx ved *lægge låg på*, *lægge ngt. på hylden* mv. Forholdene skal undersøges mere detaljeret. Indtil videre har jeg kigget Brink og Lunds beskrivelse af sammenblandingen efter i sømmene og efterfølgende undersøgt en række specifikke ordforbindelser.

3. Brink og Lunds beskrivelse af verbernes sammenblanding

I *Dansk rigsmål* præsenterer Brink og Lund deres indgående studier af et omfattende mundtligt materiale, der hovedsageligt består af optagelser af personer født 1840-1955 i København, suppleret af et stort skriftligt materiale med oplysninger om forudgående århundreders rigsmålsudtale (Brink og Lund 1975:44f.). Deres beskrivelse af det komplekse sproghistoriske forløb af *ligge* og *lægge* omfatter følgende centrale udviklingstrin (jf. Brink og Lund 1975:681-689)⁴:

- 1) På grundlag af den indoeuropæiske stamme **legh-* udvikles det fællesgermanske verbum **leyjan* og deraf det kausative modstykke **layjan*. I urnordisk og middeldansk er dette modsætningsforhold stadig opretholdt:

4 Oversigten inkluderer ikke de mere sjældne imperativformer *lig* og *læg*.

- dvs. **2 verber** (*liggja* : *leggja*), **2 betydninger**.
- 2) Efter Middelalderen (1500) og frem til ca. 1800-1830 bliver verberne blandet sammen:
 - dvs. **1 verbum**, **2 betydninger** (et homonympar).
- 3) Omkring 1800 sker der en vis reetablering af den oprindelige modsætning, dog ”sociolektisk forskudt”, dvs. ca. 1800-1850 i høj-københavnsk og 1830-1880 i lav-københavnsk (Brink og Lund 1975:682):
 - *ligge* – *ligger* – *lå*, mindre alm. *lagde* – *lagt* (med 2 betydninger)
 - *lægge* – *lægger* (kun med kausativ betydning)
 - *ligget* (kun med effektiv betydning)
 - dvs. en gensidig **sammenblanding** af verberne.
- 4) ”Tilbage af sammenblandingen er kun” fakultativt imperativ, infinitiv og præsens, *lig*, *ligge*, *ligger* med kausativ betydning hørt hos både gamle og unge københavnere, især i tryksvag stilling (Brink og Lund 1975:684).⁵

I *Den Store Danske Udtaleordbog* (1991), hvis forskningsmæssige baggrund er *Dansk rigsmål*⁶, skelnes klarere mellem ovenstående socialt betingede tredeling og den nuværende situation:

- i) en skriftsprogsnær tilstand (svarende til nr. 1 ovenfor) optræder overvejende i H-sprog og er almindelig hos unge L-sprogbrugere⁷
- ii) en lavsprogspræget tilstand (lig med nr. 3 ovenfor) optræder ikke sjældent i L-sprog og især i tryksvag stilling i H-sprog
- iii) endelig adskilles en lavsproglig ’provinsiel’ tilstand (i uformelt sprog) (lig med nr. 2 ovenfor); ofte behersker sprogbrugeren dog også den skriftsprogsnære tilstand (nr. 1 ovenfor) (DSDU:5, 42 og 878 f.).

⁵ Det er uklart om forfatterne her mener periodens slutning, dvs. hos meddelere født 1955, eller tidspunktet for værkets udgivelse, ca. 1975.

⁶ Værkerne falder tidsmæssigt delvis sammen: *Dansk Rigsmål* dækker udtalen hos personer født mellem 1840 og 1955, mens DSDU hovedsageligt gengiver talesprog hos personer født omkring 1930 (distinktudtalen).

⁷ H-sprog = ”højsprog. Standardsprog med højsocialt korrelerede og socialt neutrale træk, men uden lavsocialt korrelerede træk”. L-sprog = ”lavsporg. Standardsprog maksimalt præget af lavsocialt korrelerede træk, dvs. med så stærkt et præg af lavsocialt korrelerede træk, som det nu engang findes det pågældende sted” (DSDU:34 og 36).

Hypotese 2: Sammenblanding af verberne er de seneste 30 år tiltagende, især i uformelle (talesprogs)kilder, dvs. der er tale om et homonympar. Gælder sammenblandingen imidlertid kun for visse bøjningsformer, kan hypotesen ikke falsificeres. Der forventes desuden at være regionale forskelle da sammenblanding i jysk synes at være helt gennemført.

4. Verbernes sammenblanding i moderne dansk skriftsprog

I mit projekt ses udelukkende på verbernes sammenblanding i moderne *skriftsprog*; undersøgelse af talesprogs-kilder samt de regionale forskelle er påbegyndt men endnu ikke afsluttet.⁸ Det er i skriftsproget man finder den endegyldige dokumentation for sammenblandingen; her er den ikke længere bundet til lydudligning (jf. ovenfor). I undersøgelsen har jeg anvendt følgende kilder: a) artiklerne *ligge* og *lægge* i DDO. Ordbogens kerneperiode er 1983-1992 (DDO 2003:62), og dermed repræsenterer den verbernes faktiske brug i moderne dansk; b) KorpusDK som består af ”en samling elektroniske tekster fra en række forskellige kilder, i alt 56 millioner ord [...] der viser et bredt udsnit af både teksttyper og sprogbrugere” (<http://ordnet.dk/korpusdk/fakta>). Databasen repræsenterer stort set samme periode som DDO, men indeholder derudover yngre tekster fra omkring 2000⁹; c) søgemaskinen Google.

Da de to verber som sagt er frekvente i dansk (jf. Ruus 1995:79-91), og sammenblanding ifølge Brink og Lund især kan forekomme i trykssvag stilling, har jeg koncentreret mig om de tryktabsforbindelser med *ligge* og *lægge* der fremgår af DDO’s ”hyppige forekomster” eller ”sprogbrugseksempler” (DDO 2003:42), fx *ligge* ¹*tæt*, *ligge på* ¹*sinde*, *lægge* ¹*æg*, *lægge* ¹*krop til*, samt DDO’s sammensætninger med *ligge* og *lægge* som andet sammensætningsled, fx ¹*henligge*, ¹*overligger*,

8 Oplagte elektroniske talesprogs-kilder har for mit projekts vedkommende den ulempe at de følger moderne dansk *retskrivning*; evt. sammenblanding af *ligge* og *lægge* er derfor som regel normaliseret.

9 KorpusDK består af Korpus90 og Korpus2000; detaljerede kildeoplysninger ses på projekternes hjemmesider. Derudover indeholder KorpusDK kilder der ikke fremgår her, men formentlig er inddraget på et senere tidspunkt. Fx var en hyppigt optrædende kilde i undersøgelsen af *ligge* og *lægge* www.fyldepennen.dk en hjemmeside der giver forfattere i spe rig lejlighed for udfoldelse af enhver art.

be'slaglægge, *'grundlæggende*.¹⁰ DDO's 77 forskellige tryktabsforbindelser med *ligge*, 86 forskellige tryktabsforbindelser med *lægge*, 34 forskellige sammensætninger med *ligge* og 56 forskellige sammensætninger med *lægge* som andet sammensætningsled har jeg efterfølgende indtastet i KorpusDK's database (og stikprøvevis på Google) med henblik på at afdække sammenblanding af *ligge* og *lægge*.

Netop fordi verberne er frekvente, giver søgning i KorpusDK på fx præsensformen *ligger* ikke megen mening. Den giver nemlig de maksimalt viste 5000 forekomster (fordelt over 50 visninger pr. skærm) ud af det i alt 24947 der faktisk er i databasen; en så stor forekomst ville også næsten være uoverkommelig at gennemgå. De udvalgte tryktabsforbindelser og sammensætninger er derfor lettere at arbejde med selvom nogle af forbindelserne er højfrekvente i databasen. Proceduren var at jeg tastede en forbindelse ind i KorpusDK's søgefelt, fx *ligge for 'anker*, hvilket gav 35 forekomster. Derefter tastede jeg *lægge for 'anker* ind; dette gav én forekomst men i transitiv betydning, så der var ingen sammenblanding her. Gav søgning på en tryktabsforbindelse for mange forekomster, fx giver en søgning på *lægge 'vægt på* godt 2500 forekomster, delte jeg søgningen op efter de enkelte bøjningsformer. Det er heller ikke altid alle forekomster kan bruges, og søgekriterier skal være præcise. Fx giver en såkaldt standardsøgning i KorpusDK som *'ligge højt* også eksempler som *"Jeg så bolden ligge i det høje græs"* (bog v/Ole Wivel 1986) men også brugbare eksempler på tryktabsforbindelse med adverbial som *"iørefaldende popmusik som Aquas Barbie Girl kan ligge højt på hadelisten"* (Politiken 07.01.2001). Her og i mange andre tilfælde måtte jeg så excerperer manuelt.

Konklusionen er at sammenblandingen i det moderne danske skriftsprog der repræsenteres i KorpusDK, forekommer men overordentlig sjældent og absolut hyppigst i uformelle kilder som private hjemmesider og lettere journalistik. Af alle undersøgte tryktabsforbindelser der i DDO optræder med *ligge*, er der kun ganske få eksempler på at skribenten skriver *lægge* i stedet for (5 ud af 6424

10 En beskrivelse af verbalfraaser, dvs. *ligge*, *lægge* + verbalpartikel, fx *ligge 'hen*, *ligge 'under for*, *lægge 'hen*, *lægge 'bag sig* fremgår delvis af afsnit 2 ovenfor men er endnu ikke helt afsluttet.

Verbumparret ligge og lægge

undersøgte forekomster). Lidt oftere men stadig sjældent, skrives tryktabsforbindelser der optræder med *lægge* i DDO, i KorpusDK med *ligge* (33 ud af 10820 undersøgte forekomster). Eksemplerne (1)-(4) illustrerer sammenblanding af *ligge* og *lægge* og nogle af de kilder fænomenet forekommer i.

- (1) Hvis LO mener, arbejdet kommer til at **lægge stille**, ... (Dagbladet Aktuelt, 14-6-1997).
- (2) Vil sige mange tak for et godt år hvor du tit har sørget for at vi **har lagt flade af grin!!!** (elev på efterskoles hjemmeside, 2001).
- (3) og det er ikke kun for at drille ærkerivalen, at Brøndbys Mogens Krogh **ligger navn til** den forudsigelse (Politiken 01.03.1999).
- (4) Skatteministeren **ligger** ikke **skjul på**, at han er irriteret over, ... (JP 16.06.1998).

Nogenlunde samme resultat giver undersøgelsen af sammensætninger. Sammensætninger der optræder med *lægge* i DDO, skrives i KorpusDK's tekster i stedet for med *ligge* i 10 ud af 6633 forekomster, mens sammensætninger der optræder med *ligge* i DDO, skrives med *lægge* i kun 2 ud af hele 31648 forekomster:

- (5) Gralsfortællingen [blev] gribende foredraget af kgl. operasanger Stig Fogh Andersen med stor indlevelse og uden brummen i det fjerne og øloptrækning under solosangen, som ingen **ødelå** denne gang – som helhed, altså (rapport fra en sangforenings pinsetur 1998).
- (6) Retten til løn under graviditet og barselsorlov er et overenskomstmæssigt **anlæggende** (Telefonens Lægeleksikon, 1990).
- (7) Bjørn Nørgaard [har] skabt en seks-syv meter høj indgangsportal af umage søjler i marmor og bronze og en **overlægger** i egetræ forsynet med dyrebillede (Torben Weirup: Man har sine klare øjeblikke, 2000).
- (8) Undersiden af taget **henlægger** i halvmørke (Robert Zola Christensen: Vaskehallen, 2000).

Andre 'oplagte' sammenblandinger der relativt let kan søges på i KorpusDK, er **ligge sig*, **ligges*, **lægge og* + verbum (i samme

bøjningsform) og **lade lægge*. Disse søgninger resulterede i i alt 15 forekomster, hele 13 for **ligge sig* men derimod ingen for **lade lægge*.

- (9) som en kat strakte sig, for derefter at **ligge sig** ned på maven (www.fyldepenne.dk, 01.01.2000).
- (10) ”God ide!”, siger mor- ”så **ligger jeg mig** og soler mig imens!” (www.fyldepenne.dk, 01.01.2000).
- (11) den daglige ledelse **ligges ud** i tre hoveddivisioner (Berlingske Tidende, 07.05.1990).
- (12) hyrdernes liv **ligger sig tættest** på vores egen dagligdag (Berlingske Tidende, 07.05.1990).

Disse resultater, der er bygget på undersøgelse af skriftsprogskilder, er alt for begrænsede til at de på overbevisende vis kan be- eller afkræfte projektets anden hypotese. Det må på nuværende tidspunkt nok fastslås at Brink og Lund havde ret i deres konklusion om at sammenblandingen kun er fakultativt tilbage (jf. punkt 4 ovenfor); skriftsproget ’sejrer’ (også i uformelle kilder) som sprogligt uniformerende organ. Man kunne også konkludere at det udvalgte *skriftlige* materiale ikke afspejler den tendens til sammenblanding der øjensynligt er til stede i *talesproget*. Forekomster på sammenblanding fandt jeg som nævnt hovedsagelig i kilder med uformel sprogbrug. Det er her adskillelsen mellem sprogets mundtlige og skriftlige manifestation bliver mindre og mindre markant, og man kan derfor forvente større påvirkning fra tale- til skriftsprog – herunder formentlig også sammenblanding af *ligge* og *lægge*. Denne konklusion styrkes af at søgning på Google giver væsentlig flere eksempler på sammenblandingen.¹¹

4. Afslutning

Projektets konklusioner er som nævnt foreløbige, men min undersøgelse af moderne skriftsprog viser *foreløbigt* at verberne *ligge* og *lægge* ikke

11 Dette kan have forskellige årsager, fx Googles større tekstomfang der automatisk må give flere eksempler på sammenblanding, Googles større andel af uformelle kilder (eller rettere sagt: manglende omhyggelig selektion af de forskellige teksttyper), forskellen på det antal forekomster Google selv oplyser om og det reelle antal med virkelig relevante forekomster, dvs. manglen på en ’formel’ søgning. Af den grund giver søgning på oplagte sammenblandinger som fx **ligge sig* og **ligges* næsten uoverskueligt mange hits, nemlig 23.149 henholdsvis 33.100 (25.06.2009). (Jeg har også søgt på pågældende verbers præcise bøjningsformer infinitiv, præsens, præteritum og perfektum participium udelukkende i sider på dansk).

Verbumparret ligge og lægge

sammenblandes i en sådan voldsom grad at det tyder på en formel sammensmeltning af verberne. Når de endelig sammenblandes, er det hovedsageligt i uformelle kilder, og det er især bøjningsformerne infinitiv og præsens der blandes sammen. Enkelte delundersøgelser i projektets 1. fase, fx en nærmere 'kvantitativ' undersøgelse af verbalfraser, forventes ikke at ændre på dette resultat.

Projektets 2. fase, undersøgelse af talesprogskilder (med forskellig regional proveniens), skal kaste lys over sammenblandingen udbredelse her. Findes der en formel sammenblanding af *ligge* og *lægge*? Gælder den overalt i riget? Er der generationsforskelle? Gælder den alle bøjningsformer? Udviser talesprogskilderne samme retning af sammenblanding som de undersøgte skriftsproglige kilder, dvs. fortrinsvis *lægge* > *ligge*? Er der tale om en reel sammensmeltning af verberne? Det bliver interessant at kunne sammenligne resultaterne med hinanden.

Litteratur

- Brink, Lars & Jørn Lund (1975) *Dansk rigsmål* bd. 2. København: Akademisk Forlag og Gyldendal.
- Brink, Lars 2006: Den fraseologiske terminologi. *Nordiske Studier i Leksikografi* 8:39-51.
- Braasch, Anna (2005) Kollokationer som fraseologisk kategori set fra forskellige synsvinkler. *Hermes* 35:97-117.
- Dansk Sprognævn, jf. www.dsn.dk
- Den Danske Ordbog* (2003-2006) Hjorth, Ebba & Kjeld Kristensen. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Gyldendal.
- (DSDU =) Brink, Lars, Jørn Lund, Steffen Heger & Jens Normann Jørgensen (1991) *Den Store Danske Udtaleordbog* (Munksgaards ordbøger). København: Munksgaard.
- Farø, Ken (2004) Idiomer på nettet: Den danske idiomordbog og fraseografien. *Hermes* 32:201-235.
- Hansen, Erik (1974) Stå, sidde, ligge. *Mål & Mæle*, 1. årg., nr. 2:26-32 (Optrykt i Hansen, Erik (2001) *Glæden ved grammatik*. Udvalgte artikler og afhandlinger. Jacobsen, Henrik Galberg & Henrik Jørgensen (red.). København: Hans Reitzels Forlag:142-150).

- Herslund, Michael & Finn Sørensen (1993) Valence Theory. An Introduction to the Danish Project. Valence and the Danish Verb. *LAMBDA* 18. The Nordlex Project. Lexical Studies in the Scandinavian Languages. Michael Herslund & Finn Sørensen (ed.). København: Institut for Datalogistik, CBS:1-40.
- Jørgensen, Henrik (2000/2008) *Indføring i Dansk Syntaks* (upubliceret undervisningsmateriale).
- KorpusDK, jf. www.ordnet.dk/korpusdk
- Lemmens, Maarten (2006) Caused posture: Experiential patterns emerging from corpus research. *Corpora in Cognitive Linguistics: Corpus-Based Approaches to Syntax and Lexis*. Stefan Thomas Gries (ed.). Berlin/New York: Walter de Gruyter & Co., KG Publishers:261-296.
- Ruus, Hanne (1995) *Danske kerneord*. Centrale dele af den danske leksikalske norm. Bd. 1. København: Museum Tusculanums Forlag/Københavns Universitet:76-91.
- Saaed, John I. (1997/2003) *Semantics*. Second Edition. Oxford: Blackwell Publishing.
- Widell, Peter (1996) Aspektuelle verbalklasser og semantiske roller – Den dobbelte aspektkalkule. *Odense Working Papers in Language and Communication* 10. Lone Schack Rasmussen (ed.):135-168.